

bilimname XXXVII, 2019/1, 453-475
Geliş Tarihi: 31.10.2018, Kabul Tarihi: 16.03.2019, Yayın Tarihi: 30.04.2019
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.476671>

OSMANLI UYGULAMALARI IŞIĞINDA KÜÇÜKLERİN EVLENDİRİLMESİ VE VELİ İZİNSİZ NİKÂH

Ömer KORKMAZ^a

Öz

Küçüklerin velileri tarafından evlendirilmesi İslam hukukçuların çoğu tarafından muteber kabul edilmiştir. Diğerlerinin aksine Hanefî fakihler velilerin sınırını çok geniş tutmuşlar, bununla birlikte küçüklere buluğ muhayyerliği hakkı tanıyarak oluşabilecek olumsuzlukları önleme yoluna gitmişlerdir. Hanefî mezhebini esas alan Osmanlı Devleti'nde de uygulama bu yönde olmuştur. Öte yandan küçüklerin evlendirilmesinin meşruiyeti konusu, diğer bir tabirle evlenmede velâyet konusu, günümüz İslâm hukukçuları tarafından tartışılan ve güncelliğini koruyan bir meseledir. Ne var ki konuyla ilgili yapılan çalışmalarda bu görüşün İslâm toplumları tarafından ne derece benimsendiğine ve uygulandığına pek değinilmez. Bu çalışmada, küçüklerin evlendirilmesi ve veli izinsiz nikâh konusu, tarihî bir vakia olarak ele alınmış olup uygulamalar çerçevesinde İslam toplumunda yaygın olup olmadığına dair bazı tespitlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak uygulamaların ne yönde cereyan ettiğini gösteren kayıtların Osmanlı dönemine ait olması nedeniyle Osmanlı dönemine ait uygulamalara odaklanılmıştır. Çalışmada XVIII. yüzyıl Adana şer'iyeye sicilleri temel kaynak olarak kullanılmakla birlikte Osmanlı'nın farklı bölgelerine ait bazı evlilik defterlerindeki veriler de yeri geldikçe kullanılmıştır. Ayrıca Hukûk-ı Aile Kararnamesi'ndeki küçüklerin evlendirilmesi ile ilgili madde ve bu maddeye yönelik eleştiriler de tespit edilen bulgularla karşılaştırılmıştır. Böylece söz konusu araştırmada XVIII. yüzyılın başlarından kararnâmenin yazıldığı tarih olan 1917 yılına kadar Osmanlı toplumunda küçüklerin evlendirilmesiyle ilgili uygulamaların boyutunun ne olduğuna dair genel bir çerçeve çizilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Fıkıh, Küçüklerin Evlendirilmesi, Veli, Velâyet, Buluğ Muhayyerliği

^a Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, omerkorkmaz111@gmail.com

THE MARRIAGE OF SMALLS IN THE OTTOMAN PRACTICES AND MARRIAGE WITHOUT THE PARENTS

The marriage of minors by their parents has been recognized by most Islamic jurists. Unlike the others, the Hanafi sect imams kept the boundaries of these parents very wide, but they decided to prevent the negativity of the children by recognizing the choice of adolescence. This was also the case in the Ottoman Empire based on the Hanafi sect. However, the issue of the legitimacy of the marriage of minors, in other words, the issue of marriage is a matter that is discussed and discussed by contemporary Islamic jurists. However, in the studies on the subject, it is hardly mentioned how this view is adopted and applied by Islamic societies. In this study, it has been tried to reach some determinations about whether the marriage of minors and parental unauthorized matter are common in Islamic society within the framework of practices. However, due to the Ottoman period, the records of the applications in the Ottoman period were focused on the applications. Although Adana documents are used as the main source, data from some maritime books belonging to different regions of the Ottoman Empire have been used. In addition, the article about the marriage of minors in the Family Law Decree and the criticisms against this article were compared with the findings. Thus, in this study, it was aimed to draw a general framework about what the size of the practices related to marrying minors in the Ottoman society until the year 1917, when the decree was written...

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Evlendirmede velâyet konusu mezhep imamaları döneminden günümüze gelinceye kadar İslâm hukukçuları tarafından tartışılan ve güncelliğini koruyan bir meseledir. Bu mesele etrafında velâyetin ne olduğu, velinin yetkisinin çerçevesi ve velâyet altındaki kişilerin kimler olduğu detaylı bir şekilde ele alınır. Küçük kızların ve erkeklerin velisi tarafından evlendirilebileceği konusunda birkaç şâz görüş dışında görüş ayrılığı olmadığı belirtilir. Fakat günümüzde bazı çalışmalarda, küçüklerin evlendirilmesinin Kur'ân'a aykırı olduğu gibi bazı yorumlarda da bulunulur.¹ Ancak ilgili çalışmalarda bu görüşün İslâm toplumlari tarafından ne derece

¹ Fatih Orum, "Kuran Işığında Küçüklerin Evlendiril(eme)mesi Meselesi", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2009): 158.

benimsendiğine ve uygulandığına pek değinilmez.² Yine problemin odak noktasını teşkil ettiği söylenen ergenlik çağındaki kızların evliliğinde velinin yetkisinin boyutları teorik zeminde tartışılarken bu tarz nikâhların İslâm toplumlarında ne derece akdedildiği konusu üzerinde fazla durulmaz. Bu çalışmada, küçüklerin evlendirilmesi ve velinin izni olmadan yapılan nikâh sözleşmeleri ve uygulamaları, kısa teorik bilgiler eşliğinde pratikteki yansımaları dikkate alınarak ele alınacaktır. Şu kadar var ki, uygulamaları yansıtan eldeki kayıtların Osmanlı dönemine ait olması nedeniyle Osmanlı döneminden bazı örnekler verilecektir. Çalışmada uygulamalar gösterilirken XVIII. yüzyıl Adana şer'iyeye sicilleri temel kaynak olarak kullanılmakla birlikte elde edilen bazı evlilik defterlerindeki veriler de yeri geldikçe kullanılacaktır.

A. Evlenme Ehliyeti

Geçerli bir nikâh akdinden söz edilebilmesi için akitte bazı temel unsurların bulunması gerekmektedir. Bu unsurlar olmadan nikâh akdinden söz edilemez. Hanefilere göre nikâh akdinin rükünleri tarafların irade beyanları olan icap ve kabuldür. Nikâh akdi, taraflardan birinin evlilik teklifinde bulunması, diğersinin de bu teklifi kabul etmesi ile meydana gelir.³

Hanefi fıkıh kitaplarında taraflar nikâh akdinin unsurları arasında açıkça zikredilmez.⁴ Bu, tarafların bir rükün olarak kabul edilmediğinden değil, aksine diğers unsur olan irade beyanının bu beyanı yapacak tarafları da zarureten içine almış olması sebebiyledir.⁵ Dolayısıyla geçerli bir evliliğin kurulabilmesi için her şeyden önce iki tarafın bulunması, bu tarafların evlenme ehliyetine sahip olması ve evlenmelerinde herhangi bir engelin bulunmaması gerekmektedir.

Evlenme ehliyeti, kişinin başkasının izin ya da onayına bağlı olmaksızın evlenebilmesi demektir. İslam hukukuna göre akıl ve ruh sağlığı

² Örnek olarak bkz. Mehmet Şener, "İslam Hukukunda Velâyet (I)", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1985): 203-222; Saffet Köse, "İslam Hukukuna Göre Evlenmede Velâyet", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003): 101-116; Muhammet Ali Danışman, "İslam Hukukuna Göre Evlilikte Velâyet ve Kapsamı", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 8 (2006): 239-258.

³ Abdülkerim Zeydan, *el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-müslim fi's-şer'iatî'l-İslâmiyye* (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1413/1993), 6: 81.

⁴ Ebû Bekr Alaeddin Ebû Bekr b. Mes'ud b. Ahmed el-Hanefi Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi' fî tertîbi's-şer'âi'* thk. Şeyh Ali Muhammed Muavviz - Şeyh Adil Ahmed Abdülmevcûd (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiye, 2003), 3: 317; Muhammed b. Ferâmûz Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm* (Karaçi: Mîr Muhammed Kütüphanesi, ts), 1: 326.

⁵ Zeydan, *el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e*, 6: 80; M. Akif Aydın, *İslam - Osmanlı Aile Hukuku* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, 1985), 15.

yerinde olup bâliğ olanlar tam ehliyetlidirler; dolayısıyla bu kişiler nikâh ehliyetine de sahiptirler.⁶ Ancak aşağıda belirtileceği üzere buluğa eren kızların velilerinin rızalarını almaksızın evlenip evlenemeyecekleriyle ilgili Hanefî İslam hukukçuları arasında görüş farklılıkları bulunmakla birlikte hâkim olan görüş evlenebilecekleri görüşüdür. Diğer mezhepler ise kadınların evlenme ehliyetinin bulunmadığını, velisinin izninin gerekli olduğunu ifade etmektedirler.⁷ Ancak küçükler, akıl hastaları, bunaklar gibi evlenme ehliyetine sahip olmayanların kendi başlarına evlenemeyecekleri hususunda İslam hukukçuları arasında ittifak bulunmaktadır. Bu kişiler sadece velilerinin aracılığı ile evlilik akdinde taraf olabilirler. Zira bunlar hukuk nazarında, hukuken geçerli sayılacak tarzda fiiller ortaya koyabilme salahiyeti demek olan edâ/fiil ehliyeti açısından eksik sayılırlar.⁸

B. Küçüklerin Evlendirilmesi

Nikâh akdinin bir başkasının iznine bağlı olmasına ya da bir kimsenin başkalarını rızalarını almaksızın evlendirebilme yetkisine sahip olmasına velâyet, bu yetkiyi elinde bulunduran kişiye de veli denir. Veli tarafından evlendirilmeleri söz konusu olan kimseler ise eksik ehliyet sahibi ile ehliyeti olmayandır. Taraflar temyiz gücüne sahip ancak ergenlik çağına gelmemişlerse velilerinin rızalarını alarak evlenebilirler. Ancak temyiz gücü ve buluş şartlarının hiç birisine sahip değilse sadece velileri tarafından evlendirilebilirler.⁹

İbn Şübrüme (ö. 144/761), Osman el-Bettî (ö. 143/760) ve Ebû Bekr el-Esam (ö. 200/816) dışındaki¹⁰ İslam hukukçuları evlenmede velayeti kabul etmişler ve küçük erkek ve kız çocukların velileri tarafından evlendirilebileceği görüşünü savunmuşlardır. Bu İslam hukukçularına göre küçükler velâyet-i icbâr altındadırlar. Dolayısıyla onlar, velileri tarafından rızaları alınmaksızın evlendirilebilirler. Nitekim velâyet-i icbâr “velâyeti

⁶ Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, 2: 232.

⁷ Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelîler, bakirelerin ancak velilerinin izniyle evlenebileceğini, dul kadınların ise evlenme ehliyetlerinin olduğunu söylemektedir. Bkz. Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas eş- Şâfiî, *Kitâbü'l-Ûm* (Beyrut: Dâru'l-marife, 1410/1990), 5: 13-14; Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî Sahnûn, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye*, 1994), 2: 100-102; Halil Cin, *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme* (Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1988), 65; Ahmet Yaman - Halit Çalış, *İslam Hukuku* (Ankara: Bilay, 2018), 230-231; Saffet Köse, “Aile Hukuku”, *İslâm Hukuku* ed. Talip Türcan (Ankara: Grafiker, 2018), 302-303.

⁸ Şâfiî, *Kitâbü'l-Ûm*, 5: 21-22; Sahnûn, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ*, 2: 100-102; Abdullah Çolak, *İslam Aile Hukuku* (Ankara: Öncü Basım, 2017), 63.

⁹ M. Akif Aydın, *Osmanlı Aile Hukuku* (İstanbul: Klasik, 2017), 57; Köse, “Aile Hukuku”, 303.

¹⁰ Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1989), 4: 212; Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, 2: 240.

altında bulunan bir şahsı, onun rızasına bakılmaksızın evlendirebilme yetkisine sahip olmak”¹¹ anlamına gelmektedir.

İslam hukuk ekolleri küçük çocukları evlendirme konusunda velinin yetkili olduğu noktasında ittifak halindedirler. Ancak bu yetkinin illeti ve velinin kim olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Hanefilere göre illet küçüklük olup veli tüm asabedir. Ebû Yûsuf (ö. 182/798) ve Muhammed (ö. 189/805)’e göre asabe bulunmadığında velayet hâkime geçerken, Ebû Hanîfe (ö. 150/767)’ye göre asabeden bir veli bulunmadığında velayet anne, kız, oğlun kızı, kızın kızı... öz kızkardeş, yakınlık derece ve kuvvetlerine göre üvey kardeşler ve nihayet zevî’l-erhâm’a geçer.¹² İmam Mâlik (ö. 179/795)’e göre baba ve sağlığında belirlediği vasi (vasiyy-i muhtâr) dışında küçükleri kimse evlendiremez. İmam Şâfiî (ö. 204/820)’ye göre baba dışında hiç kimse küçük çocuğu evlendiremez. Ancak babanın bulunmadığı durumlarda dede baba yerine geçer.¹³ Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855)’e göre ise küçük çocuğu babası, babası yoksa vasiyy-i muhtârı, o da yoksa ihtiyaç olması durumunda hâkim evlendirebilir.¹⁴

Görüldüğü üzere Hanefiler bu yetkiyi çok geniş bir zümreye tanımışlardır. Ancak bu yetkinin kullanımından doğabilecek zararlara engel olabilmek için baba ve dede dışındaki veliler tarafından evlendirilen çocuğa buluşa erdikten sonra söz konusu nikâhı feshetme hakkı (buluş muhayyerliği) tanımışlardır.¹⁵ Nitekim Osmanlı mahkemelerine yansıyan kayıtlarda Hanefî mezhebinin görüşlerine uygun olarak küçüklerin baba dışındaki diğer veliler tarafından da evlendirildikleri görülmektedir. Esasen

¹¹ Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2005), 603.

¹² Bedri Aslan, “İslam Hukukunda Evlilikte Velâyetin Ortadan Kalkmasıyla Velinin Velayetinin Kime Gececeği Konusunun Değerlendirilmesi”, *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* IV/7 (2016): 32.

¹³ Şâfiî, *Kitâbü’l-Üm*, 5: 20-21; Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 213-214; Ebû’l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed Kurtubî İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid ve nihâyetü’l-muktesid* (Kahire: Dâru’l-hadis, 1425/2004), 3: 34-35.

¹⁴ Ebû’l-Mehâsin Cemâlüddîn Yûsuf b. Hasen b. Ahmed el-Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Kahire: Mektebetü’l-Kahire, 1388/1968), 7: 41.

¹⁵ Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî Cessâs, *Şerhu Muhtasari’t-Tahâvî*, thk. İsmetullâh İnâyetüllâh Muhammed vdğ (Beyrut: Dâru Beşâiri’l-İslâmiyye - Dâru’s-Sirâc, 2010), 4: 292-293; Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 213; Ebû’l-Hasen Ali b. Ebî Bekr Mergînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti’l-mübtedî*, nşr. Nu’aym Eşref Nûr Muhammed (Pakistan: İdâretü’l-Kur’ân ve’l-Ulûmi’l-İslâmiyye, 1417), 3: 39; Ebû’l-Fazl Abdullah b. Mahmûd Mevsîfî, *el-İhtiyâr li-ta’lîli’l-Muhtâr*, nşr. Mahmûd Ebû Dakîka (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, ts), 3: 94; Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid İbnü’l-Humâm, *Şerhu Fethu’l-kadîr*, nşr. Abdürrezzâk Gâlib el-Mehdî (Beyrut: Dâru’l-kütübî’l-ilmîye, 203), 3: 265-267; Molla Hüsvrev, *Dürer*, 1: 336.

“Buluğ Muhayyerliği” başlığı altında verilecek tüm örnekler bu konuyla ilgili olup çalışmamızda buna dair detaylı bilgi verilecektir. Onun için bu başlık altında sadece her iki tarafın velisi olarak babaları tarafından akdedilen nikâha örnek zikredilecektir. Bu kayda göre Mehmed bin Allahverdi, Emine binti Şah Bender’in kendisinin nikâhlı karısı olduğunu ancak dayısı Ali bin İbrahim’in birlikteliklerine engel olduğunu iddia ederek mahkemeye müracaat etmektedir. Mehmed’in belirttiğine göre hüküm tarihinden 10 yıl önce Emine’nin babası Şah Bender’in hayatta iken kızı Emine’yi kırk kuruş mü’eccel mehir tesmiyesiyle kendisiyle nikâhladığını, babası Allahverdi’nin ise bu nikâhı kabul ettiğini söylemektedir. İddiasını şahitlerle ispat etmesi üzerine hâkim taraflara engel olmaması hususunda Ali’nin tenbih edilmesine şöyle hükmeder:

“... Mehmed bin Allahverdi nam kimesne ... dava ve takrir-i kelim edüp tarih-i kitabdan on sene mukaddem işbu mezbûre Emine’nin hâl-i sıgarında babası mezbûr Şah Bender hâl-i hayatında velâyeten kırk kuruş mehr-i mü’eccel tesmiyesiyle mezbûre Emine’yi bana tezvîc edüp benim babam işbu hazır bi’l-meclis mezbûr Allahverdi dahi velâyeten benim için tezevvüc ve kabul edüp ve ba’d-e’l-bülûğ nikâh-ı mezkûru her birimiz mücîz olup vech-i muharrer üzere benim menkûham iken ... ba’d-e’t-ta’dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle mezbûre Emine’yi merkûm Mehmed’e teslim mezbûr Ali’ye tenbîh birle...”¹⁶

Bu hükümde her iki tarafın buluğa erdikten sonra nikâha icazet verdiklerine dair vurgu yapılması dikkat çekmektedir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, çocukları evlendiren velinin baba olması durumunda çocukların buluğ muhayyerliğini kullanarak bu nikâhı feshetme hakları bulunmamaktadır. O halde “ba’d-e’l-bülûğ nikâh-ı mezbûru her birimiz mücîz olup” şeklinde kayda geçirilen bu ifadenin izahı nasıl yapılacaktır? Bu durumda iki şey söz konusu olabilir. Birincisi ve kanaatimizce uygun olan bu ifadenin hataen ve sehven kayıta yer aldığıdır. İkincisi ise Osmanlı toplumunda özellikle Adana’da nadiren de olsa babaları tarafından evlendirilen küçük çocuklara buluğ muhayyerliği hakkının tanınmış olabileceğidir. Ancak elimizde bu durumu destekleyecek başka bir veri bulunmadığı gibi konuyla ilgili farklı bir görüş olduğu da malumumuz değildir. Dolayısıyla bu ifadenin kayıta sehven yer almış olması kuvvetle muhtemeldir.

¹⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Adana Şer’iyye Sicilleri (AŞS), 136 Numaralı Defter: 132.

C. Buluğ Muhayyerliği

Daha önce de belirtildiği gibi İslam hukuku küçük erkek ve kız çocukların velileri tarafından evlendirilebilmelerini kabul etmiştir. Velâyet-i icbâr (zorlayıcı velâyet) denilen bu yetki, Hanefî mezhebinde çok geniş bir zümreye tanınmıştır.¹⁷ Bu hakkın kötüye kullanılması ihtimali her zaman mevcut olduğu için bunu dikkate alan Hanefî İslam hukukçuları, veli veya vasisi tarafından evlendirilen küçüğe, buluğa erdikten sonra evliliği feshettirebilme hakkı vermiştir.¹⁸ İşte bu şekilde velileri tarafından küçükken evlendirilenlerin buluğa erince hâkime müracaat ederek istemedikleri evlilikleri feshettirme hakkına buluğ muhayyerliği denmektedir.¹⁹

Velisi tarafından evlendirilmiş olan her küçük erkek ve kız baliğ olduktan sonra bu hakkı kullanabilir. Ancak babası veya babasının babası tarafından evlendirilmiş olan küçük erkek veya kız, bu hakka sahip değildir. Daha açık bir ifadeyle, küçük erkek veya kız, babaları veya babalarının babaları tarafından akdedilmiş nikâha, baliğ oldukları zaman itiraz edemezler.²⁰ Bu görüş Ebû Hanîfe ve Muhammed'e aittir. Ebû Yusuf'a göre ise velisinin kim olduğuna bakılmaksızın velisi tarafından evlendirilen küçük çocuğun buluğ muhayyerliği hakkı yoktur. Zira o, veli olma bakımından baba, dede ve diğer velileri eşit derecede görmektedir. Ebû Hanîfe ve Muhammed ise, baba ve dede dışındaki diğer velilerin şefkat ve çocuğun işlerini özümseme noktasında eksik olduklarını varsayarak buluğ muhayyerliği yoluyla bu eksikliğin giderildiğini düşünmektedirler.²¹ Osmanlı mahkemelerinde de uygulama Ebû Hanîfe ve Muhammed'in görüşü doğrultusunda cereyan etmiş, baba ve dedesi dışındaki velisi tarafından

¹⁷ Cessâs, *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*, 4: 292-293; Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 213; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 39; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3: 94; İbnü'l-Humâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr*, 3: 265-267; Molla Hüsrev, *Dürer*, 1: 336.

¹⁸ Cessâs, *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*, 4: 293-294; Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 215; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 41; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3: 94; İbnü'l-Humâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr*, 3: 268; Molla Hüsrev, *Dürer*, 1: 337.

¹⁹ Aydın, *İslam - Osmanlı Aile Hukuku*, 26-27; Cin, *Evlenme*, 87.

²⁰ Cessâs, *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*, 4: 293-294; Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 215; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 41; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3: 94; İbnü'l-Humâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr*, 3: 268; Molla Hüsrev, *Dürer*, 1: 337; İbrâhîm b. Muhammed Halebî, *Mülteka'l-ebhur (Mecma'u'l-Enhur içinde)*, nşr. Halîl İmrân el-Mansûr (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1998), 1: 494; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukûk-ı İslamiye ve İstilahât-ı Fikhiye Kâmûsu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts), 2: 51; Mehmed Zihni, *Nimet-i İslam: Münâkehât ve Mufârakât* (İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1324), 2: 55; Cin, *Evlenme*, 88; Aydın, *İslam - Osmanlı Aile Hukuku*, 27.

²¹ Serahsî, *el-Mebsût*, 4: 215; Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, 2: 315.

evlendirilen küçüklere buluğ muhayyerliği hakkı tanınmıştır.

Velisi tarafından evlendirilmiş olan küçük kız buluğa erdiği veya nikâhtan haberdar olduğu anda, şahitler huzurunda evliliği feshettireceğini hemen beyan etmelidir. Nikâhı öğrendiği halde susarsa, artık buluğ muhayyerliği sâkit olur. Nitekim “Hind-i sağîreyi velî-i akrebi anası Zeyneb, küfvi Zeyd’e mehr-i misliyle tezvîc itdikden sonra Hind bâliğa olup akde âlime oldukda sükût idüp nefsinı ihtiyar itmese Hind bir ay mürûrunda akd-i mezbûri hıyâr-ı bülûğ ile feshettirmeğe kâdire olur mu? el-Cevâb: olmaz.”²² denilerek bu doğrultuda fetva verilmiş, aşağıdaki örneklerde görüleceği üzere uygulama bu şekilde cereyan etmiştir. Bu konudaki bilgisizlik ise özür sayılmaz. Ancak fesih iradesini buluğa erer ermez beyan ettikten sonra, hemen mahkemeye müracaat etmesi şart değildir. Geçen süre içerisinde rızaya delalet edecek bir söz veya fiilde bulunmaması şartıyla fesih davasını istediği kadar tehir edebilir. Küçük erkek çocuğu için ise böyle bir şart bulunmamaktadır. Erkek buluğa erdiği anda fesih hakkını kullanmak zorunda değildir. Sarahaten veya zımnem nikâhı kabul ettiğini bildirmediğçe, fesih hakkı hayatı boyunca devam eder.²³ Fesih hakkını kullanacak kimse “nikâhı feshettim, nikâhı reddettim, nikâha razı değilim, nefsimi ihtiyar ettim gibi razı olmadığına delalet eden bir söz ile fesih iradesini gösterir.”²⁴

Buluğ muhayyerliğini kullanan tarafın talebi üzerine hâkim iki tarafın hazır bulunduğu celsede, nikâhın feshine hükmeder. Buluğ muhayyerliği sahibi açısından zayıf bir hak olduğundan bu hakkın sübutu ve hukukî sonuç doğurabilmesi için hâkim tarafından karara bağlanması gerekir.²⁵ Eğer evlendirilmiş olan iki çocuktan biri daha önce baliğ olup buluğ muhayyerliği hakkını kullanmak isterse bu durumda hâkim, diğerinin velisi veya vasisi huzurunda aralarını tefrik eder.²⁶ Çünkü “eb ve ceddin gayrı velinin akdelediği nikâhı zevc gaib iken zevce hıyâr-ı buluğ ile feshe kâdire olmaz (baba ve dedesinin dışında bir velinin akdettiği nikâhı kadın, kocası gaip iken

²² Çatalcalı Ali Efendi, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, nşr. H. Necâti Demirtaş (İstanbul: Kubbealtı, 2014), 1: 74.

²³ Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 43-44; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3: 94; İbnü'l-Humâm, *Şerhu Fethu'l-kadîr*, 3: 271; Molla Hüsrev, *Dürer*, 1: 337-338; Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, 1: 495-496; Mehmed Zihni, *Nimet-i İslam*, 2: 54; Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiye Kâmûsu*, 2: 52-53; Cin, *Evlence*, 89.

²⁴ Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiye Kâmûsu*, 2: 51.

²⁵ Köse, “Aile Hukuku”, 305.

²⁶ Mehmed Zihni, *Nimet-i İslam*, 2: 53-54; Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiye Kâmûsu*, 2: 51; Cin, *Evlence*, 89.

buluğ muhayyerliğini kullanarak feshedemez)”²⁷ fetvasında da belirtildiği üzere firkate hükmedilecek durumlarda iki tarafın da mahkemede hazır bulunmaları gerekir.²⁸ Nitekim aşağıdaki örnekte de buluğ muhayyerliği için mahkemeye müracaat eden kadın, kocası hazır bulunmadığı için dönemin hâkimi tarafından davasının kabul edilmediğini söylemektedir. İfadesine göre kocasının hazır bulunması hukuken şart olduğu için davası kocasının bulunduğu bir zamana ertelenmiştir. Bu sebeple buluğ muhayyerliği hakkını kullanmak isteyen kadın, kocası döndükten sonra tekrar dava açtığını ifade etmektedir:

“hatta tarih-i mezkûrda medîne-i mezbûrede hâkimü’ş-şer’i’ş-şerîf olan Kırımî Hüseyin Efendi huzuruna dahi hâzıra olup tefrîk ile kazaya tâlibe olduğumda ol tarihte zevcim mezkûr hâzır bi’l-beled olmayup huzuru şer’an şart olduğuna binâ’en husus-i tefrîk zevcim mezkûrun huzuruna tevkîf olunmuşidi”.²⁹

Adana şer’iyye sicillerinde az da olsa buluğ muhayyerliği haklarını kullanarak nikâhlarını feshettiren kimselerle ilgili bazı kayıtlara rastlanmaktadır. Örneğin aşağıda ele aldığımız hükümde Fatıma binti Abdurrahman isimli kadın, annesi Ümmü Gülsüm’ün kendisini yedi yaşında iken Hüseyin bin Abdurrahman ile evlendirdiğini ve kendisinin buluğ muhayyerliği hakkı bulunduğunu söyleyerek söz konusu nikâhın feshi için mahkemeye müracaat etmektedir. Baliğ olduğunda geciktirmeden nefsinin ihtiyar ettiğini ve annesinin akdetmiş olduğu nikâha rızasının olmadığını belirtmektedir. Hatta bâliğa olur olmaz bu hususla ilgili şahit tuttuğunu da özellikle vurgulamaktadır.³⁰ Bunun üzerine mahkeme tarafından Fatıma’nın kocasıyla aralarındaki nikâhın feshedilmesine hükmedilmektedir. İlgili hüküm şöyledir:

“... işbu bâ’isü’l-vesîka Fatıma binti diğêr Abdurrahman Beşe nam bîkr-i bâliğa meclis-i şer’-i hatîr lazîmü’t-tevkîrde zevci Hüseyin bin el-mezbûr Abdurrahman nam kimesne mahzarında üzerine dava ve takrir-i kelam edüp bundan akdem vefat eden vâlidem Ümmü Gülsüm Hatun tarih-i tahrirden on üç sene mukaddem yedi yaşında sağîre olduğum halde beni mu’accel ve mü’accel mecmû’u yüz kuruş mehir tesmiyesiyle lede’ş-şuhûd işbu mezbûr Hüseyin’e

²⁷ Mehmed Zihni, *Nimet-i İslam*, 2: 54. Ayrıca bkz. Çatalcalı Ali Efendi, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, 1: 75. Benzer fetva için bkz. Yenişehirli Abdullah Efendi, *Behcetü’l-fetâvâ*, nşr. Süleyman Kaya v.dğr. (İstanbul: Klasik, 2011), 80.

²⁸ Halebî, *Mülteka’l-ebhur*, 1: 496.

²⁹ BOA, AŞS, 14 Numaralı Defter: 73.

³⁰ Buluğ muhayyerliğini kullandığına dair şahidi olmadığı için fesih talebinin reddedildiğini gösteren hüküm için bkz. BOA, AŞS, 126 Numaralı Defter: 53.

inkâh ve tezvîc edüp ol dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabulünden sonra terk-i diyar etmekle ile'l-bülûğ ol vechle ben mezbûr Hüseyin'in zevce-i menkûhası olmuşidim. Lakin benim için hiyâr-ı bülûğ muhakkak olduğuna âlime olduğum halde ben tarih-i kitabdandır üç sene mukaddem nehâran dem-i hayzımı ru'yet ile bâliğa olduğum saat bi-lâ te'hîr nefsimi ihtiyâr ve hâl-i sığarımda vâlidem mezbûre Ümmü Gülsüm'ün vech-i meşrûh üzere olan akd ve nikâhını meclis-i ihtiyâra hazır şuhûd mahzarında reddile fesh ve işhâd edüp ...".³¹

Yukarıdaki hüküm bütünüyle incelendiğinde bazı hususlar dikkati celp etmektedir. Bunlardan birisi, küçüğü evlendiren velinin annesi olduğudur. Daha önce geçtiği üzere Hanefî mezhebine göre veli, derecelerine göre tüm asabe olabilir. Ancak Ebû Yûsuf ve Muhammed, asabe olmadığı takdirde velayetin hâkime, Ebû Hanîfe ise öncelikle anneye intikal edeceği görüşündedir. Sicillerde yer alan bazı hükümlerde küçüğü evlendiren velinin annesi olmasından yola çıkarak Osmanlı'da Ebû Hanîfe'nin görüşünün benimsendiği anlaşılmaktadır.

Bir diğer konu da davacı kadının buluş yaşının tespit edilmesidir. Bilindiği üzere buluş insandan insana, bölgeden bölgeye değiştiği için İslam hukukunda herkes için sabit bir buluş yaşı belirtilmemiş, alt ve üst sınır belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu iki sınır arasında kişi ne zaman biyolojik olarak ergen olursa o andan itibaren bâliğ sayılır. Alt sınırdan önce buluş iddiası dinlenilmediği gibi üst sınıra ulaşan kimse de bâliğ olmasa bile hükmen bâliğ kabul edilir. Alt sınır kızlarda dokuz, erkeklerde on iki, üst sınır ise Ebû Hanîfe'ye göre kızlarda on yedi, erkeklerde on sekiz, Ebû Yûsuf ve Muhammed'e göre her ikisi için de on beştir.³² Mezheplerin verdiği buluş yaşlarına bakıldığında bu hususta coğrafya ve iklim şartlarının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Zira İbn Abbas'tan buluş yaşının on sekiz, Ebû Hanîfe'den on dokuz olduğuna dair farklı rivayetler olduğu gibi fukahadan yirmi iki olduğunu belirtenler de olmuştur.³³ Yukarıdaki hükümde Fatıma dava tarihinden on üç sene evvel yedi yaşında iken annesi tarafından evlendirildiğini, yine dava tarihinden üç sene önce ise bâliğa olduğunu belirtmektedir. Bu durumda Fatıma on yedi yaşında iken bâliğa olmuş olmaktadır. Bilindiği üzere Hukûk-ı Âile Kararnâmesi'nde nikâh ehliyeti

³¹ BOA, AŞS, 14 Numaralı Defter: 73.

³² Serahsî, *el-Mebsût*, 6: 53; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 281; M. Akif Aydın, "Aile Hayatı", *İlmihal* (Ankara: TDV Yayınları, 2011), 2: 211.

³³ Serahsî, *el-Mebsût*, 6: 53; Mergînânî, *el-Hidâye*, 3: 281; Komisyon, *Aile Hukuku Kararnamesi*, nşr. Orhan Çeker (Konya: Mehîr Vakfı Yayınları, 2006), 74.

konusunda yaşlar belirlenirken Ebû Hanîfe'nin görüşü esas alınmıştır. Bu görüşün benimsenmesinde Osmanlı'da çocukların genel olarak bu yaş çevrelerinde bâliğ oluyor olmasının etkisinin olup olmadığı araştırma konusudur. Bu ve benzeri hükümlerin bu zaviyeden çalışılmasıyla Osmanlı'da çocukların genel olarak buluğ yaşının kaç olduğuna ve bu durumun kanunlaştırmaya etkisinin olup olmadığına dair bilgi sahibi olunabilir.

Benzer bir mahkeme kaydında Tekye Kurbu Mahallesi sakinlerinden Rabia binti Molla Yusuf mahkemeye müracaat ederek mahkeme kaydının tarihinden iki ay önce henüz bâliğa olmamış iken mücbir olmayan velisi olan annesi Cennet binti Âşir tarafından Hasan bin Uğurlu ile evlendirildiğini beyan etmiştir. Hasan'ın dengi olmadığını da söyleyen Rabia bâliğa olduğu anda nefsinin ihtiyar ettiğini ifade etmiş ve bu durumu şahitlerle ispatlamıştır. Bunun üzerine mahkeme Rabia'nın buluğ muhayyerliğini kullanarak kocası Hasan'dan ayrılmasına (tefrik) karar vermiştir.³⁴

Yukarıda ifade edildiği ve bu hükümde de görüldüğü üzere buluğa erdiği anda kadının nefsinin ihtiyar ettiğini ve evliliği sona erdirmek istediğine dair şahit tutması gerekmektedir. O anda şahit tutmazsa ya da evliliğe razı olduğuna dair bir işaretle bulunursa buluğ muhayyerliği hakkı sakıt olmaktadır. Çınarlı Mahallesi sakinlerinden Fatıma binti Hasan mahkemeye müracaat ederek kendisi henüz küçükken veliyy-i akrabi, amcası Osman tarafından seksen kuruş mehir tesmiyesiyle Seyyid Veli bin Yusuf ile evlendirildiğini beyan etmiştir. Buluğa erdiği anda nefsinin ihtiyar ettiğini, bulunduğu mekândan ayrılmadan şahitler huzurunda evliliği sona erdirmek istediğini açıkladığını iddia etmiş ve mahkemenin evliliği feshetmesini talep etmiştir. Mahkeme tarafından Fatıma'nın iddiasını ispat etmesi istenmiş ancak birçok defa kendisine süre verilmesine rağmen iddiasını ispatlayamamıştır. Bunun üzerine mahkeme Fatıma'nın fesih talebini reddetmiştir.³⁵

Adana şer'iyeye sicilleri incelendiğinde XVIII. yüzyılda buluğ muhayyerliği hakkını kullanarak evliliği feshettirenlerin sayısı oldukça azdır. Bu, küçük yaşta evliliğin yaygın olduğu iddia edildiğinde "küçükken evlendirilen kişilerin evliliklerinin genellikle devam ettiğini gösterir" diyebiliriz. Ancak küçük yaşta evliliğin Osmanlı toplumunda yaygın olup olmadığını söylemek için çok daha detaylı araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Adana sicilleri içerisinde evlilik kayıtlarına ayrılmış özel bir

³⁴ BOA, AŞS, 31 Numaralı Defter: 7-8.

³⁵ BOA, AŞS, 126 Numaralı Defter: 53.

nikâh defteri bulunmadığı için bu konuda fazla bir şey söylenmesi şuan için mümkün değildir. Ancak Trabzon şer'iyeye sicilleri içerisinde bulunan bir evlilik defterinde 1756-1757 (1169-1170) yıllarına ait 287 nikâh kaydının sadece birinde küçüğün velisi tarafından yapılan bir evlilik akdi bulunmaktadır.³⁶ 267 nikâh kaydını ihtiva eden başka bir nikâh defterinde ise taraflardan birisinin küçük olduğu için velisi tarafından evlendirildiğini gösteren nikâh kaydı bulunmamaktadır.³⁷ Üçünde kadın,³⁸ birinde de erkek tarafını temsil etmek üzere sadece 4 nikâh kaydında tarafların *vekili* olarak nikâh akdinde babalarının hazır bulunduğu görülmektedir. Ancak bu kayıtlarda da tarafların küçük olduğunu gösteren herhangi bir emare mevcut değildir. Bilakis nikâh akdinde taraf olan babaların veli olarak yazılması gerekirken vekil olarak belirtilmeleri, tarafların küçük olduğuna dair sabî-sabiyeye, sağîr-sağîre vb. bir kaydın olmaması ve hatta bu kayıtların birisinde erkeğin asâkirden (askerlerden) olduğunun belirtilmesi³⁹ de tarafların âkil-bâliğ olduğuna delalet etmektedir. Bu defterlerden yola çıkarak Osmanlı toplumunda küçüklerin evlendirilmesinin çok nadir olduğu sonucuna varılabilir. Ancak benzer evlilik defterlerinin bu açıdan incelenmesiyle konuyla ilgili daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilecektir.

Hukûk-i Âile Kararnâmesi'ne yapılan bazı eleştiriler de Osmanlı toplumunda küçük yaşta evliliğin fazla olmadığını desteklemektedir.⁴⁰ Bu eleştirilerden bazıları, kararnâmenin, vukuu nadir olan konularda da kanunlaştırmaya gitmesidir. Örneğin küçüklerin evlendirilmesiyle ilgili olan "on iki yaşını itmâm etmemiş olan sağîr ile 9 yaşını itmâm etmemiş olan sağîre hiçbir kimse tarafından tezvîc edilemez" şeklindeki 7. madde Sadreddin Efendi (ö. 1931) tarafından eleştirilmektedir. Sadreddin Efendi'ye göre, bu maddenin dayandığı görüşün sahiplerine nispeti problemlili ve icmaya aykırı olması bir yana küçüklerin evlendirilmesi ender-i nevâdirdendir (son derece az meydana gelen durumlardandır). Zira ona göre küçüklerin evlendirilmesi Müslüman ailelerinde mevcut ve yaygın olmayıp düşman çevrelerin uydurma ve iftiralarından öyle zannedilmektedir. Komisyonun küçüklerin evlendirilmesinin ne derece zararlı olduğunu görmek için fıkıh kitaplarının ilgili bölümlerine ve şer'iyeye sicillerine yansıyan davalara bakılmasının yeterli olacağı şeklindeki izahına ise son

³⁶ BOA, TSS, 108 Numaralı Defter: 35b.

³⁷ Alaaddin Aköz, *Bir İmamın Nikâh Defteri (Beşiktaş Sinan-ı Cedid Mahallesi)* (Konya: Tablet Yayınları, 2006), 51-134.

³⁸ Aköz, *Bir İmamın Nikâh Defteri*, 112, 121, 132.

³⁹ Aköz, *Bir İmamın Nikâh Defteri*, 124.

⁴⁰ Diğer eleştiriler için bkz. Ahmet Yasin Küçüktiryaki, *Osmanlı Aile Hukuku* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2017), 47-93.

derece sert bir şekilde itiraz etmektedir. Özellikle şer'iyeye sicillerine yansıyan davaların delil gösterilmesinin tuhaf olduğunu söyleyen Sadreddin Efendi, bunun mahkemelerin ahvaline hakkıyla vakıf olan ve yargı görevi yapmış birisinin kararnâmeyi hazırlayan komisyonda bulunmadığına delalet ettiğini söylemektedir. Zira şer'iyeye sicilleri bu gibi davaların çokluğuna değil bilakis "son derece az olduğuna" delil olabilir. Nitekim "yirmi, otuz sene yargı görevinde bulunan zatların pek çoğu bu gibi davalara ancak ömürde bir ya da iki defadan fazla tesadüf etmemişlerdir". Bu gibi evliliklerin daha çok yetim ve kimsesizler için söz konusu olduğunu ve bunun da bu gibi kimselerin menfaatine olduğunu savunur. Ayrıca babası vefat etmiş birisinin mücbir olmayan velisi tarafından evlendirildiğinde de zaten buluş muhayyerliği hakkı bulunmaktadır. Dolayısıyla kararnâmenin bu maddesiyle "memleketimizde pek az vaki olan" bu gibi evlilikler yasaklanarak sayıları az ve kimsesiz olan yetimleri perişan etmekten başka bir işe yaramayacak ve küçükken evlendirilmeleri maslahatlarına olan birçok yetimin zararına olacaktır.⁴¹

Sadreddin Efendi'nin ilgili maddeyi eleştirirken küçüklerin evlendirilmesinin azlığına sıkça vurgu yaparak konu ile ilgili verdiği bilgiler, yukarıdaki tespitlerle birebir örtüşmektedir. Bu da Osmanlı'nın son dönemlerine kadar son derece az olan bu tarz evliliklerin gündeme taşınarak olumsuz propaganda malzemesi yapıldığını ve bunun da başarılı olduğunu göstermektedir.

Peki, İslam hukuku mezheplerinde küçüklerin evlendirilmesinin caiz olmasına ve bunun da teorik fıkıh kitaplarında yer almasına rağmen, özellikle Osmanlı'da bu tür evliliklerin az olması nasıl izah edilebilir? Öncelikle Sadreddin Efendi'nin de ifadelerinde işaretleri bulunduğu gibi ailelerin ve akrabaların bu tarz evlilikleri pek hoş karşılamamalarının bunda etkisi olduğu düşünülebilir. Zira âkil bâliğ olmamış bir evladının kendisi hayatta olduğu ve çok açık bir fayda mülhaza etmediği müddetçe böyle bir evlilik yapmasına hiç kimsenin gönlü razı olmaz. Ayrıca her ne kadar fıkıh kitaplarında bu nevi evliliklerin cevazı dile getirilmiş olsa da büyüklerle (âkil bâliğ olmuş kişilerle) yapılan evliliğin nimet olduğu da özellikle vurgulanmıştır. Âkil bâliğ bir kimsenin kendisiyle aynı vasıfları taşıyan bir kadınla evlenmesi, bir sabiyye ile evlenmesi gibi olamayacağı belirtilerek ergenlik çağına gelmiş kişilerle evlenilmesi teşvik edilmiştir.⁴² Fıkıh

⁴¹ Sadreddin Efendi, "Hukûk-ı Âile ve Usûl-i Muhâkemât-ı Şer'iyeye Kararnâmeleri Hakkında", *Sebîlürreşâd Mecmuası* 15/384 (1958): 355-357; Küçüktiryaki, *Osmanlı Aile Hukuku*, 56-57.

⁴² Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, 3: 38; Bilmen, *Istilahât-ı Fikhiye Kâmûsu*, 3: 200.

kitaplarında bu tarz ifadelerin bulunması da küçüklerin evlendirilmesinin az olmasında etkili olmuş olabilir.

Bu tarz nikâhların kayıt dışı olabileceğine dair yapılacak bir itirazı da kabul etmek mümkün değildir. Zira bir şeyin kayıt dışı olması için öncelikle onun hukuk tarafından tanınmaması gerekir. Küçüklerin evliliği ise tüm mezheplerce meşru kabul edilmiş, konu fıkıh kitaplarında yer almıştır. Hatta bazı kanunnamelerde küçüklerin evlendirilmesinin kadıların görevleri arasında olduğu özellikle belirtilmiştir.⁴³ Bununla birlikte kırsalda bulunulması, nikâhın tescil ettirilmesine imkân bulunamaması ya da ileriki bir zamanda kaydedilmesi düşüncesiyle ertelenmiş olması gibi nedenlerle bazı nikâhların kayıt altına alınmamış olması her zaman mümkündür. Ancak bu durum sadece küçüklerin evliliğiyle ilgili bir husus olmayıp tüm evlilikler için geçerlidir. Dolayısıyla küçüklerin evliliklerinin bilinçli olarak kaydedilmediğini gösteren herhangi bir veri bulunmadığı gibi bunu gerektiren makul bir gerekçe de bulunmamaktadır.

D. Nikâhta Velâyet ve Veli İzinsiz Nikâh

Osmanlı uygulamasında esas alınan fetva mecmualarına baktığımızda dönemin ihtiyaçlarından kaynaklanan bazı yeni şartların evlilik akdi için ileri sürüldüğünü görüyoruz. Nikâh akdinde velinin izninin şart koşulması bunlardan biridir. Hanefî mezhebinde buluğa eren kızlar velilerinin rızalarını almaksızın istedikleriyle evlenebilirler. Hanefî hukukçulardan İmam Muhammed ise buluğa eren kızların rızalarına ilaveten velilerinin rızalarını da şart koşar.⁴⁴ Osmanlı Devleti'nde 951/1544 yılına kadar birinci görüş en sahih görüş kabul edilmiş ve uygulama alanı bulmuştur. Bu tarihten itibaren İmam Muhammed'in görüşü zamanın ihtiyaçlarına daha uygun kabul edilerek kadılar velinin izni olmadan yapılan nikâhları geçersiz saymışlardır.⁴⁵ Bu durum Ebüssuud Efendi'nin *Maruzât*'ında "951 tarihinde kudât veli izninsiz nikâhı kabul etmemekle memurlardır"⁴⁶ şeklinde ifade edilmektedir.

İmam Muhammed'in bu görüşünün Osmanlı Devleti'nde ne zamana

⁴³ Abdurrahman Paşa, *Tevkî'î Abdurrahman Paşa Kânûnnâmesi (Osmanlı Kanûnnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri X içinde)*, nşr. Ahmet Akgündüz (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2015), 420.

⁴⁴ Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, 2: 247; Ebû Muhammed Osmân b. Ali Zeyla'î, *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dakâik* (Bulak: Matba'atü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1313-1315), 2: 117; Bedrüddîn Muhammed b. Ahmed Aynî, *el-Binâye şerhu'l-Hidâye*, thk. Emîn Sâlih Şa'bân (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîye, 2000), 5: 70; Molla Hüsrev, *Dürer*, 1: 334.

⁴⁵ Aydın, *İslam - Osmanlı Aile Hukuku*, 97.

⁴⁶ Ebüssuud Efendi, *Maruzât*, nşr. Pehlül Düzenli (İstanbul: Klasik, 2013), 73.

kadar uygulandığı konusu net değildir. Kanunî devrinde bu görüşün her yönüyle uygulandığı konusunda şüphe bulunmamakla birlikte, Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam ettiğinde ciddi şüpheler vardır. Kadı kontrolünde kıyılan nikâhlarda veli izninin XX. yüzyıla kadar arandığı söylenebilirse de kadıların veli izinsiz olarak kıyılmış nikâhların feshine sonuna kadar hükmettiklerini söylemek zordur. Kanunî devrinde ve sonrasında belli bir müddet daha kadılar veli izinsiz nikâhların feshine hükmetmişlerdir. Fakat daha sonraları böyle nikâhların feshine hükmedilmediğini, dolayısıyla Hanefî mezhebindeki Ebû Hanîfe ve Ebû Yusuf'un görüşüne kısmen dönüldüğünü gösteren işaretler vardır.⁴⁷

İncelediğimiz sicil defterlerinde bu konuya açıklık getirecek hükümlere rastladığımızı söyleyemeyiz. Örneğin bir kayıтта⁴⁸ Yunus bin Köse Ali, nikâh ehliyetine sahip olan (bıkr-i bâliğa) Rahime binti Mahmud'un, babası tarafından kendisine nikâhlandığını iddia ederek mahkemeye başvurmuştur. Ancak davasını dile getirirken, Rahime'nin bâliğa olduğunu ve nikâh esnasında rızasının bulunmadığını da açıkça söylemektedir. Bunun üzerine mahkeme "Rahime ol-hînde bâliğa olup rızası olmadığı müdde'î mezbûr ikrar edüp vekil-i mezbûra dahi sual teveccüh etmemeğin" diyerek davalı tarafa soru dahi yönelmeksizin davayı reddetmektedir. Dolayısıyla bu kayıttan bâliğa olan kızın rızası olmaksızın velisi tarafından evlendirilemeyeceği açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ancak burada kızın ve velisinin ortak rızasının şart olup olmadığı, diğer ifadeyle İmam Muhammed'in görüşünün uygulanıp uygulanmadığı da net değildir.

Yine gayrimüslim vatandaşlara ait bir hükümde bu konuya temas edildiğini görüyoruz. İlgili hükümde Keşiş isimli zimmî yeğeni Maryem'in kendisinin izni ve rızası olmadığı halde Artin'le nikâhlandığını iddia ederek bu nikâhın feshi için mahkemeye başvurmuştur. Keşiş, Maryem'in babasının başka diyarda olduğunu ve kendisinden başka velisi bulunmadığını söylemekte ve nikâhın kendisinin rızasına mevkuflüğünü belirtmektedir. Ancak kadı Maryem'in rızası olduğunu, velisinin ise cebir yetkisinin olmadığını gerekçe göstererek bu talebi reddetmektedir. İlgili hüküm şöyledir:

"Medîne-i Adana mahallâtından Taşçakan Mahallesi mütemekkinlerinden Manok Keşiş veledi diğer Manok nam zimmî ... işbu hâmiletü's-sefer Maryem binti Vanis nam nasrâniye ile hâlen zevc-i medhûlün bihâsı olan Artin veledi Marorus nam zimmîyi

⁴⁷ Aydın, *İslam - Osmanlı Aile Hukuku*, 98.

⁴⁸ BOA, AŞS, 19 Numaralı Defter: 110.

meclis-i şer‘-i şerife ihzâr ve mahzarlarında mesfûr Keşiş üzerlerinde dava ve takrir-i kalam edüp tarih-i kitabdan bir buçuk sene mukaddem mesfûr Artin mesfûre Maryem’i nefsiyçün tezevvüce talib ve râğib olduğunda mezbûre Maryem’in rızasıyla menziline varup bi’l-cümle keşişler ve papaslar muvacehesinde nişan duası okuyup ber-vech-i muharrer mezbûr Maryem işbu mesfûr Artin zimmînin nişanlısı olmuşidi. Lakin mezbûre Maryem nam nasrâniyenin babası mesfûr Vanis benim li-ebeveyn karındaşım olup diyar-ı âharda bulunmağla mezbûre Maryem’in benden gayrı velisi olmayup benim rızama mevkûf iken on beş gün mukaddem mesfûr Artin düğün edüp benim haber ve rızam yoğiken kilisede âyîn-i âtleimiz üzere keşiş ve papaslar beyninde akd ve tezvîc ettirdüp nefsinin teslim ile birbirlerine zevciyet muamelesi ederler. Mezbûre Maryem ile zevci mesfûr Artin zimmîye sual olunup tefrîk olunmak matlûbumdur dedikde müdde‘î mesfûr Keşiş’in takrir-i meşrûhu üzere mezbûre Maryem’e ve zevci mesfûr Artin’den her birine bir vechle sual teveccüh eylemediğinden mâ adâ mezbûre *Maryem’in rızası olunca velisi dahi cebre kâdir olmamağla* mesfûr Keşiş Manok zimmî mezbûre Maryem ile zevci mesfûr Artin zimîden her birine bî-vech muarazadan men‘ olunup ...”⁴⁹

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti tebaası olan gayrimüslimlere aile hukuku alanında bir istisna getirilmiştir. Bu kimseler evlenme, boşanma, nafaka, velâyet, vesayet gibi işlemleri kendi dinî mahkemelerine götürme hakkına sahiptiler. Bunu arzu etmezlerse Osmanlı mahkemelerine gelme hakları bulunmaktaydı ve bu durumda da kendilerine İslam hukuku hükümleri uygulanırdı. Yapılan araştırmalar, gayrimüslimlerin oldukça yaygın bir biçimde Osmanlı mahkemelerini tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.⁵⁰ Dolayısıyla dava konusu kişiler gayrimüslim oldukları için ihtiyat gereği bu hüküm kesin bir yargıya ulaşmamıza yardımcı olabilecek bir nitelikte olmamakla birlikte yine de Adana’daki uygulamanın ne yönde olduğuna dair bir fikir vermektedir. Bu hükümde Keşiş isimli zimmînin nikâh akdinin kendi izin ve rızasına mevkuf olduğunu iddia ederek mahkemeye başvurması, XVIII. yüzyılda Adana’da evlilik öncesinde nikâh akdi için veli izninin şart olduğunun benimsendiğine dair bir işaret vermektedir. Eğer böyle olmamış olsaydı, veli “benim rızama mevkûf iken” diyerek nikâhın kendi rızasına bağlı olduğunu mahkemede dile getirmezdi. Ancak kayıтта

⁴⁹ BOA, AŞS, 129 Numaralı Defter: 162.

⁵⁰ Gayrimüslimlerin Osmanlı mahkemelerini tercih etmelerinin sebepleri ve detaylı bilgi için bkz. Aydın, *Osmanlı Aile Hukuku*, 35-39.

davalı tarafa soru sorulmaya bile gerek olmadığı belirtilmesine rağmen “Maryem’in rızası olunca velisi dahi cebre kâdir olmamağla” denilerek kadının rızasının bulunması halinde velinin engelleme hakkının olmadığına vurgu yapılması dikkat çekmektedir. Buna ilaveten mahkemenin nikâhın feshine karar vermediği de görülmektedir. Bu durum veli izinsiz olarak kıyılan nikâhların feshine hükmedilmediğini, dolayısıyla İmam Muhammed’in görüşünün tam anlamıyla uygulanmadığını göstermektedir. Ayrıca hükümde Maryem’in rızası var iken velisinin dahi cebir hakkı olmadığına vurgulanması dikkat çekmektedir. Bu da XVIII. yüzyılda Adana’da veli izinsiz nikâh konusunda Hanefî mezhebindeki Ebû Hanîfe ve Ebû Yusuf’un görüşünün uygulandığı kanaatini güçlendirmektedir.

Sonuç

Osmanlı mahkemelerine yansıyan kayıtlar ve mahalle imamları tarafından tutulan nikâh defterleri çerçevesinde yaptığımız bu araştırma sonucunda küçüklerin evlendirilmesinin Osmanlı toplumunda zannedildiği kadar yaygın olmadığı tespit edilmiştir. XVIII. yüzyıl Adana şer’iye sicillerinde evlilik akitlerinin düzenli kaydedildiği özel bir evlilik defteri bulunmamakla birlikte mahkemeye yansıyan davalarda konuya dair fikir edinmemizi sağlayan bilgiler mevcuttur. Bununla birlikte XVIII. yüzyılın ortaları tarihli (1169-1170/1756-1757) Trabzon şer’iye sicilleri içerisindeki bir evlilik defterinde 287 nikâh kaydı tespit edilmiştir. Bunlardan sadece birisinde küçüğün velisi tarafından yapılan bir evlilik akdi bulunmaktadır. Yine 267 nikâh kaydını ihtiva eden başka bir nikâh defterinde ise taraflardan birisinin küçük olduğu için velisi tarafından evlendirildiğini gösteren bir nikâh kaydı tespit edilememiştir. Ayrıca Hukûk-ı Âile Kararnâmesi’nin küçüklerin evlendirilmesini yasaklayan 7. maddesi eleştirilirken verilen bilgiler de küçüklerin evliliğinin Osmanlı toplumunda son derece az rastlanılan vakia olduğunu ortaya koymuştur. Bu bilgiler göz önüne alındığında Osmanlı toplumunda küçüklerin evlendirilmesinin çok nadir olduğu sonucuna varılabilir. Ancak küçük yaşta evliliğin Osmanlı toplumunda yaygın olup olmadığını söylemek için çok daha detaylı araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla benzer evlilik defterlerinin bu açıdan incelenmesiyle konuyla ilgili daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilecektir.

İslam hukuku mezheplerinde küçüklerin evlendirilmesinin caiz olmasına ve bunun da teorik fıkıh kitaplarında yer almasına rağmen, Osmanlı’da bu tür evliliklerin az olmasının iki sebebi olabileceği sonucuna varılmıştır. Öncelikle ailelerin ve akrabaların bu tarz evlilikleri pek hoş

karşılammalarının bunda etkisi olduğu düşünülebilir. Zira âkil bâliğ olmamış evladının kendisi hayatta olduğu ve çok açık bir fayda mülahaza etmediği müddetçe böyle bir evlilik yapmasına hiç kimsenin gönlü razı olmaz. İkinci olarak da her ne kadar fıkıh kitaplarında bu nevi evliliklerin cevazı dile getirilmiş olsa da büyüklerle (âkil bâliğ olmuş kişilerle) yapılan evliliğin nimet olduğu da özellikle vurgulanmıştır. Âkil bâliğ bir kimsenin kendisiyle aynı vasıfları taşıyan bir kadınla evlenmesi, bir sabiyye ile evlenmesi gibi olamayacağı belirtilerek ergenlik çağına gelmiş kişilerle evlenilmesi teşvik edilmiştir. Fıkıh kitaplarında bu gibi ifadelerin bulunması toplumda küçüklerin evlendirilmesinin az olmasında etkili olmuş olabilir.

Küçüklerin taraf olduğu nikâhların kayıt dışı olabileceğine dair yapılacak bir itiraz da doğru değildir. Zira bir şeyin kayıt dışı olması için öncelikle onun hukuk tarafından tanınmaması gerekir. Küçüklerin evliliği ise tüm mezheplerce meşru kabul edilmiş, konu fıkıh kitaplarında yer almıştır. Bununla birlikte kırsalda bulunması, nikâhın tescil ettirilmesine imkân bulunamaması ya da ileriki bir zamanda bildirilmesi düşüncesiyle ertelenmesi vb. nedenlerle bazı nikâhların kaydedilmemiş olması mümkündür. Ancak bu durum sadece küçüklerin evliliğiyle ilgili bir husus olmayıp tüm evlilikler için geçerlidir. Dolayısıyla küçüklerin evliliklerinin bilinçli olarak kaydedilmediğini gösteren herhangi bir veri bulunmadığı gibi bunu gerektiren makul bir gerekçe de bulunmamaktadır.

Veli izinsiz nikâh söz konusu olduğunda ise XVIII. yüzyılda Adana'da evlilik akdinin kurulması sürecinde kadın ve erkeğin rızası olmaksızın evliliklerinin gerçekleşmesinin oldukça zor olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle kadınlar istemedikleri evliliklere itiraz edebilmekte ve mahkeme tarafından -hukuka aykırı bir durum yoksa- bu itirazları yerinde bulunarak isteği doğrultusunda karar verilmektedir.

KAYNAKÇA

ABDURRAHMAN Paşa. *Tevkî'î Abdurrahman Paşa Kânûnnâmesi (Osmanlı Kanûnnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri X içinde)*. Nşr. Ahmet Akgündüz. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2015.

AKÖZ, Alaaddin. *Bir İmamın Nikâh Defteri (Beşiktaş Sinan-ı Cedit Mahallesi)*. Konya: Tablet Yayınları, 2006.

ASLAN, Bedri. "İslam Hukukunda Evlilikte Velâyetin Ortadan Kalkmasıyla Velinin Velayetinin Kime Gececeği Konusunun Değerlendirilmesi". *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* IV/7 (2016): 26-47.

- AYDIN, M. Akif. "Aile Hayatı". *İlmihal*. Ankara: TDV Yayınları, 2011.
- AYDIN, M. Akif. *İslam - Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İFAV Yayınları, 1985.
- AYDIN, M. Akif. *Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: Klasik, 2017.
- AYNÎ, Bedrüddîn Muhammed b. Ahmed. *el-Binâye şerhu'l-Hidâye*. Thk. Emîn Sâlih Şa'bân. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîye, 2000.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 31 Numaralı Defter: 7-8.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 126 Numaralı Defter: 53.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 14 Numaralı Defter: 73.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 136 Numaralı Defter: 132.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Trabzon Şer'iyye Sicilleri (TŞS). 108 Numaralı Defter: 35b.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 19 Numaralı Defter: 110.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA). Adana Şer'iyye Sicilleri (AŞS). 129 Numaralı Defter: 162.
- BILMEN, Ömer Nasuhi. *Hukûk-ı İslamiye ve İstılahât-ı Fıkhiye Kâmûsu*. İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts.
- CESSÂS, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî. *Şerhu Muhtasari't-Tahâvî*. Thk. İsmetullâh İnâyetullâh Muhammed vdğ. Beyrut: Dâru Beşâiri'l-İslâmiyye - Dâru's-Sirâc, 2010.
- CİN, Halil. *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, 1988.
- ÇATALCALI Ali Efendi. *Fetâvâ-yı Ali Efendi*. Nşr. H. Necâti Demirtaş. İstanbul: Kubbealtı, 2014.
- ÇOLAK, Abdullah. *İslam Aile Hukuku*. Ankara: Öncü Basım, 2017.
- DANIŞMAN, Muhammet Ali. "İslam Hukukuna Göre Evlilikte Velâyet ve Kapsamı". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 8 (2006): 239-258.
- EBÜSSUUD EFENDİ. *Maruzât*. Nşr. Pehlül Düzenli. İstanbul: Klasik, 2013.
- ERDOĞAN, Mehmet. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2005.

- HALEBÎ, İbrâhîm b. Muhammed. *Mülteka'l-ebhur (Mecma'u'l-enhur içinde)*. Nşr. Halîl İmrân el-Mansûr. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1998.
- İbnü'l-HUMÂM, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid. *Şerhu Fethu'l-kadîr*. Nşr. Abdürrezzâk Gâlib el-Mehdî. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 203.
- KÂSÂNÎ, Ebû Bekr Alaeddin Ebû Bekr b. Mes'ud b. Ahmed el-Hanefi. *Bedâiü's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'* Thk. Şeyh Ali Muhammed Muavviz - Şeyh Adil Ahmed Abdülmevcûd. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 2003.
- KOMİSYON. *Aile Hukuku Kararnamesi*. Nşr. Orhan Çeker. Konya: Mehîr Vakfı Yayınları, 2006.
- KÖSE, Saffet. "Aile Hukuku". *İslâm Hukuku* Ed. Talip Türcan. 281-371. Ankara: Grafiker, 2018.
- KÖSE, Saffet. "İslam Hukukuna Göre Evlenmede Velâyet". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003): 101-116.
- KUDÂME, Ebü'l-Mehâsin Cemâlüddîn Yûsuf b. Hasen b. Ahmed el-Makdisî İbn. *el-Muğnî*. Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1388/1968.
- KÜÇÜKTIRYAKI, Ahmet Yasin. *Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.
- MEHMED ZİHNİ. *Nimet-i İslam: Münâkehât ve Müfârakât*. İstanbul: Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 1324.
- MERGÎNÂNÎ, Ebü'l-Hasen Ali b. Ebî Bekr. *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. Nşr. Nu'aym Eşref Nûr Muhammed. Pakistan: İdâretü'l-Kur'ân ve'l-Ulûmi'l-İslâmiyye, 1417.
- MEVSİLÎ, Ebü'l-Fazl Abdullah b. Mahmûd. *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-Muhtâr*. Nşr. Mahmûd Ebû Dakîka. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- MOLLA HÜSREV, Muhammed b. Ferâmûz. *Dürerü'l-hükkâm fi şerhi Gureri'l-ahkâm*. Karaçi: Mîr Muhammed Kütüphanesi, ts.
- ORUM, Fatih. "Kuran Işığında Küçüklerin Evlendiril(eme)mesi Meselesi". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2009): 137-158.
- RÜŞD, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed Kurtubî İbn. *Bidâyetü'l-muctehid ve nihâyetü'l-muktesid*. Kahire: Dâru'l-hadis, 1425/2004.
- SADREDDİN EFENDİ. "Hukûk-ı Âile ve Usûl-i Muhâkemât-ı Şer'iyye Kararnâmeleri Hakkında". *Sebîlürreşâd Mecmuası* 15/384 (1958).
- SAHNÛN, Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî. *el-Müdevvenetü'l-Kubrâ*. Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1994.
- SERAHSÎ, Ebû Bekr Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebsût*. Beyrut: Dâru'l-

Ma'rife, 1989.

ŞÂFÎÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbas eş-. *Kitâbü'l-Üm*. Beyrut: Dâru'l-marife, 1410/1990.

ŞENER, Mehmet. "İslam Hukukunda Velâyet (I)". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1985): 203-222.

YAMAN, Ahmet - ÇALIŞ, Halit. *İslam Hukuku*. Ankara: Bilay, 2018.

YENİŞEHİRLİ ABDULLAH EFENDİ. *Behcetü'l-fetâvâ*. Nşr. Süleyman Kaya - Betül Algın - Zeynep Trabzonlu. İstanbul: Klasik, 2011.

ZEYDAN, Abdülkerim. *el-Mufassal fî ahkâmi'l-mer'e ve'l-beyti'l-müslim fi's-şerâti'l-İslâmiyye*. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1413/1993.

ZEYLA'Î, Ebû Muhammed Osmân b. Ali. *Tebyînü'l-hakâik şerhu Kenzi'd-dakâik*. Bulak: Matba'atü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1313-1315.

THE MARRIAGE OF SMALLS IN THE OTTOMAN PRACTICES AND MARRIAGE WITHOUT THE PARENTS

Ömer KORKMAZ^a

Extended Abstract

The marriage of minors by their parents has been recognized by most Islamic jurists. Unlike the others, the Hanafi sect imams kept the boundaries of these parents very wide, but they decided to prevent the negativity of the children by recognizing the choice of adolescence. This was also the case in the Ottoman Empire based on the Hanafi sect. However, the issue of the legitimacy of the marriage of minors, in other words, the issue of marriage is a matter that is discussed and discussed by contemporary Islamic jurists. However, in the studies on the subject, it is hardly mentioned how this view is adopted and applied by Islamic societies. In this study, it has been tried to reach some determinations about whether the marriage of minors and parental unauthorized matter are common in Islamic society within the framework of practices. However, due to the Ottoman period, the records of the applications in the Ottoman period were focused on the applications. Although Adana documents are used as the main source, data from some maritime books belonging to different regions of the Ottoman Empire have been used. In addition, the article about the marriage of minors in the Family Law Decree and the criticisms against this article were compared with the findings. Thus, in this study, it was aimed to draw a general framework about what the size of the practices related to marrying minors in the Ottoman society until the year 1917, when the decree was written.

The issue of custody in marriage is a matter that is discussed and kept up-to-date by Islamic jurists from the period of imams to the present. What is the custody of this issue, the framework of the authority of the parent and the persons who are under the custodians, are discussed in detail. It is stated that there is no difference of opinion except for a few opinions about the fact that

^a PhD., Çukurova University Theology Faculty, omerkorkmaz111@gmail.com

it can be married by the parents of the young girls and boys. Even in some studies today, some comments are made that the marriage of minors is contrary to the Qur'an. However, in relevant studies, the extent to which this view is adopted and implemented by Islamic societies is hardly mentioned. Again, in the marriage of adolescent girls who are said to be the focal point of the problem, the dimensions of the authority of the parent are discussed on the theoretical ground, but the extent to which such marriages are concluded in Islamic societies is not over-emphasized. In this study, marriage of minors and parents' unauthorized marriage practices will be discussed by taking into account the short theoretical knowledge and practical reflections. There are some examples from the Ottoman period as the records that reflect the practices belong to the Ottoman period. In the study, while the 18th century Adana documents are used as the main source, the data obtained in some marriage books will be used as the place where they are. As a result of this study, it was determined that the marriage of minors was not as common as in Ottoman society. In the 18th century Adana documents, there are no special marriage registers in which marriage contracts are recorded regularly, but information is provided in the cases that are reflected in the court. In addition, article 7 of the Family Law Decree prohibiting the marriage of minors was criticized and the information given revealed that the marriage of minors was extremely rare in the Ottoman society. Considering this information, it can be concluded that the marriage of minors in the Ottoman society is very rare. However, much more detailed research is needed to say whether marriage is common in Ottoman society. Therefore, by examining similar marriage registers in this respect, healthier results can be achieved.

It is not true that the marriage to which the minor is a party may be unrecorded. Because for something to be unregistered, it must not be recognized by law. The marriage of minors was accepted as legitimate by all sects and the subject was included in the fiqh books. Therefore, there are no data indicating that the marriage of minors is not consciously recorded, and there is no reasonable justification for this. In the case of parental consent, we can say that in the 18th century in Adana the marriage process was very difficult to realize in the process of marriage without the consent of women and men. In particular, women can appeal to marriages that they do not want, and if there is nothing contrary to the law, these objections are decided by the court.

Keywords: Fiqh, Marriage of Minors, Guardian, Custody, The Option of Puberty.

